

HUKUKA UYGUN ELDE EDİLEN ANCAK KULLANILMASI YASAKLANAN BİLGİLERDEN TÜRETİLEN DELİLLERİN AKİBETİ

Haluk Can Elmadağ*

Özet

Ceza muhakemesi hukukunda türev delillerin akıbeti çoğunlukla hukuka aykırı bir işlem sonucunda elde edilen ilk delilden hareketle ulaşılan sonraki deliller bağlamında tartışılmaktadır. Bununla birlikte muhakeme makamlarının bir bilgiyi hukuka uygun biçimde öğrenmesine rağmen, belirli bir bireysel veya kurumsal menfaati koruyan özel bir norm nedeniyle bu bilginin yargılamada kullanılmasının yasaklandığı durumlar da bulunmaktadır. Uzlaştırma müzakerelerinde yapılan açıklamalar, hâkim veya mahkeme huzurunda doğrulanmayan müdafisiz kolluk ifadeleri, duruşmada tanıklıktan çekinen kişinin önceki beyanı ve belirli koruma tedbirlerinden elde edilen bilgilerin amaç dışında kullanılması bu sorunun farklı görünümleridir. Bu çalışma, hukuka uygun elde edilen ancak kullanılması yasaklanan bilgilerden türetilen delillerin akıbetinin ne otomatik dışlama ne de otomatik kabul yoluyla belirlenebileceğini savunmaktadır. Önerilen modelde öncelikle ilk bilgiye ilişkin sınırlamanın hukuki niteliği tespit edilmekte; ardından ilk bilgi ile sonraki delil arasındaki fiili nedensellik ve kullanım yasağının sonraki delile normatif olarak sirayet edip etmediği ayrı ayrı incelenmektedir. Normatif sirayet değerlendirmesinde yasağın koruduğu menfaat, türev delilin bu menfaati yeniden ihlal edip etmediği, yasağın dolanılması tehlikesi, delilin işlevsel eşdeğerliği, bağımsız kaynak, alternatif araştırma güzergâhının somutluğu, kamu makamlarının davranışı ve mahkemenin gerekçelendirme yükümlülüğü dikkate alınmaktadır. Çalışmanın amacı, Türk öğretisinde daha önce dile getirilen her değerlendirme yasağının temelindeki unsurun ayrıca incelenmesi gerektiği düşüncesini; delil yasağı türlerinin sınıflandırılmasına, ispat yükünün paylaştırılmasına ve aşamalı yargısal denetime elverişli bir teste dönüştürmektir. Böylece özel kullanım yasaklarının soruşturma makamlarınca kolaylıkla dolanılabilen sembolik kurallara dönüşmesi engellenirken, yasağın koruma amacını aşan ölçüsüz bir türev dışlamadan da kaçınılması hedeflenmektedir.

* Avukat, Ankara, Türkiye/Attorney at Law, Ankara, Turkey. E-posta: canelmadağ@gmail.com • ORCID: 0009-0009-3002-3549.

Anahtar Kelimeler: delil değerlendirme yasağı, türev delil, uzak etki, koruma amacı, bağımsız kaynak.

THE ADMISSIBILITY OF EVIDENCE DERIVED FROM LAWFULLY OBTAINED BUT LEGALLY RESTRICTED INFORMATION

Abstract

The admissibility of derivative evidence is generally discussed in relation to evidence discovered through an initial unlawful act of evidence gathering. A distinct problem arises where information is lawfully acquired by investigative or judicial authorities but is barred from use in criminal proceedings by a specific rule protecting an individual or institutional interest. Statements made during restorative-justice negotiations, police statements taken without counsel and not subsequently confirmed before a judge or court, earlier statements of a witness who later invokes a privilege, and information obtained through coercive measures but restricted to a particular purpose illustrate this problem. This article argues that the admissibility of evidence derived from such information should be determined neither by automatic exclusion nor by automatic admission. The proposed model first identifies the legal nature and protective purpose of the initial restriction; then distinguishes factual causation from normative derivative effect. Normative effect turns on whether use of the derivative evidence would undermine the protected interest, reproduce the prohibited evidentiary function, circumvent the restriction, or instead rest on a genuinely independent source. The article transforms an existing insight in Turkish scholarship—that the rationale of each inadmissibility rule must be examined separately—into a structured test based on protective purpose, independent source, concrete alternative investigation, burden of explanation, adversarial examination, and reasoned judicial review.

Key Words: inadmissibility of evidence, derivative evidence, remote effect, protective purpose, independent source.

GİRİŞ

Ceza muhakemesi, geçmişte gerçekleştiği ileri sürülen bir olayın deliller aracılığıyla yeniden kurulmasını ve ceza sorumluluğuna ilişkin uyuşmazlığın maddi gerçeğe mümkün olan en yüksek ölçüde yaklaşan bir değerlendirmeye çözülmesini amaçlar. Bununla birlikte çağdaş ceza muhakemesinde maddi gerçek, ne pahasına olursa olsun ulaşılmaması gereken mutlak ve tek amaç değildir. Devletin cezalandırma yetkisinin meşruluğu, yalnızca ulaşılan sonucun maddi doğruluğuna değil, bu sonuca götüren araştırma ve yargılama yöntemlerinin hukukla bağlı olmasına da dayanır.¹

Delil yasakları, maddi gerçeğin araştırılması ile temel hakların ve muhakemenin kurumsal dürüstlüğünün korunması arasındaki ilişkinin başlıca düzenleme araçlarından biridir. Delil serbestliği ilkesi, her bilgi kaynağına her yöntemle başvurulabileceği veya elde edilen her içeriğin hükme esas alınabileceği anlamına gelmez. Hukuk düzeni, bir yandan bilgiye ulaşma işlemlerini; diğer yandan elde edilmiş bilgilerin yargılamada kullanılmasını sınırlandırabilir.²

Genel ceza muhakemesi eserlerinde de delil yasakları, yalnızca hukuka aykırı delilin hükümde kullanılması sorunu olarak değil; delilin elde edilmesi, değerlendirilmesi, türev etkisi ve kullanım alanının sınırlandırılması boyutlarıyla ele alınmaktadır. Özbek/Doğan/Bacaksız, delil elde etme ve delil değerlendirme yasaklarını ayrı alt başlıklar altında

---

¹ **Gödekli**, Mehmet, “Türk Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğe Ulaşmanın Ön Koşulu Olarak Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Yasağı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1829-1835. Ayrıca bkz. **Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 23. Baskı, İstanbul 2025.

² **Gödekli**, s. 1821-1825; **Köse**, Hamid, “Delil Değerlendirme Yasakları Bakımından Zehirli Ağacın Meyvesi Doktrini”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 13, S. 49, 2022, s. 190-193. Ayrıca bkz. **Birtek**, Fatih, AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2. Baskı, Ankara 2017, s. 68-69, 291; **Özbek**, Veli Özer/**Doğan**, Koray/**Bacaksız**, Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2025, s. 704-717; **Öztürk**, Bahri vd., Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı), 18. Baskı, Ankara 2024, s. 385, 395-423; **Şahin**, Cumhur/**Göktürk**, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2025, s. 456; **Gökçen**, Ahmet/**Çakır**, Kerim, “Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel Sayı, 2019, s. 2935-2941; **Egemenoglu**, Alaaddin, “Hukuka Aykırı Delillerde Mutlak-Nispi ve Maddi-Şekli Hukuka Aykırılık Ayrımının Değerlendirilmesi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 2025, s. 97-100.

inceleyip uzak etki sorununa müstakil bir başlık ayırırken; Öztürk ve diğerleri koruma amacı teorisi, ispat yükü ve varsayım dayalı nedenselliği delil yasakları sistematığı içinde tartışmaktadır. Yenisey/Nuhoğlu ise hukuka uygun elde edilmiş bir delilin başka bir davada kullanılamaması ile delil yasaklarının uzak etkisini birbirini izleyen iki ayrı sorun olarak ele almaktadır.³

Türk hukukunda Anayasa m. 38/6, kanuna aykırı olarak elde edilen bulguların delil olarak kabul edilemeyeceğini düzenlemekte; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) m. 206/2-a, 217/2, 230/1-b ve 289/1-i ise bu anayasal tercihi delilin ortaya konulması, değerlendirilmesi, gerekçeli kararda ayrıştırılması ve kanun yolu denetimi aşamalarında tamamlamaktadır. Bununla beraber Anayasa ve CMK, ilk hukuka aykırı delil sayesinde ulaşılan sonraki delillerin akıbetini genel ve açık bir hükümle düzenlememektedir.⁴

Türev delil tartışmasının klasik görünümünde başlangıç noktasını hukuka aykırı bir delil elde etme işlemi oluşturur. Sorun, ilk hukuka aykırılığın yalnızca doğrudan elde edilen delili mi, yoksa bu delilin sağladığı bilgi avantajı sayesinde ulaşılan sonraki delilleri de mi etkilediğidir. Hukuka aykırı bir delilden hareketle ulaşılan sonraki delillerin kullanılabilirliği, Türk öğretisinde hukuka aykırılığın uzak etkisi veya “zehirli ağacın meyvesi” öğretisi kapsamında tartışılmaktadır.⁵

Bu sistematik farklılık, türev delil tartışmasının Türk öğretisinde yalnızca bir metafora indirgenmediğini; ilk delilin hukuka aykırılığı, sonraki delilin kaynağı ve değerlendirme yasağının kapsamı gibi farklı sorular üzerinden ele alındığını göstermektedir. Nitekim güncel genel eserlerde uzak etki ayrı bir inceleme konusu olarak yer almakta; konuya

---

³ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 704-717, özellikle s. 710, 713 ve 716; **Öztürk vd.**, s. 399-417, özellikle s. 412 ve 416; **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 593-610, özellikle s. 607-608.

⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG. 09.11.1982, S. 17863 mükerrer; Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun No. 5271, RG. 17.12.2004, S. 25673.

⁵ **Gödekli**, s. 1881-1889; **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 168-190; **Dülger**, Murat Volkan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi, Ankara 2014, s. 319 vd. Ayrıca bkz. **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 716; **Yenisey**, Feridun/**Nuhoğlu**, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Ankara 2025, s. 608; **Gökçen/Çakır**, s. 2941; **Egemenoglu**, s. 100.

özgü çalışmalarda ise salt tarihsel nedenselliğin yeterli olup olmadığı ve yasağın koruma amacının türev delile uzanıp uzanmadığı tartışılmaktadır.⁶

Şenol, türemiş delillerin yargılamada kullanılmasını hukuka aykırı delillerin değerlendirilmesi yasağı içinde bağımsız bir sorun olarak ele almakta ve Türk hukukunda “zehirli ağacın meyvesi de zehirlidir” yaklaşımının benimsenmesi gerektiği yönünde görüş bildirmektedir. Bu yaklaşım, ilk halkası hukuka aykırı bir elde etme işlemi olan klasik türev delil probleminde güçlü bir dışlama tezini temsil etmektedir. Ne var ki başlangıçtaki bilginin hukuka aykırı elde edilmediği, yalnızca özel bir norm nedeniyle kullanımının yasaklandığı hâllerde aynı sonucun doğrudan uygulanıp uygulanamayacağı ayrıca gerekçelendirilmelidir.⁷

Ancak türev delil sorunu yalnızca hukuka aykırı elde edilen deliller bakımından ortaya çıkmaz. Bir bilgi, kanuna ve usule uygun biçimde öğrenilmiş olmasına rağmen özel bir norm nedeniyle hükümde kullanılamayabilir. Bu durumda bilginin elde edilmesini sakatlayan bir hukuka aykırılık bulunmamakta; değerlendirme engeli, bilgi edinme işleminden bağımsız bir koruma tercihinin dayanmaktadır. Uzlaştırma müzakeresindeki açıklama (CMK m. 253/20), hâkim veya mahkeme huzurunda doğrulanmayan müdafisiz kolluk ifadesi (CMK m. 148/4) veya duruşmada tanıklıktan çekinen kişinin önceki beyanı (CMK m. 210/2) bu yapının farklı örneklerini oluşturmaktadır.⁸

İlk bilginin doğrudan hükme esas alınmaması, özel kullanım yasağının amacını her durumda gerçekleştirmeye yetmeyebilir. Zira soruşturma makamlarının doğrudan kullanılması yasaklanan bilgiyi hükümde göstermeksizin yeni delillere ulaşmak veya araştırmanın yönünü belirlemek amacıyla kullanabilmeleri hâlinde, kullanım yasağının koruma işlevi dolaylı yoldan etkisizleştirilebilir. Buna karşılık ilk bilgiyle tarihsel bağlantı kurulabilen bütün delillerin otomatik biçimde dışlanması da koruma amacını aşan, ölçüsüz bir sonuç doğurabilir.

Türk öğretisinde Köse, hukuka uygun şekilde elde edilmiş olmakla birlikte değerlendirilmesi yasaklanan bir delilden hareketle ulaşılan ikincil delillerin akıbetinin ayrıca incelenmesi gerektiğini ortaya koymuş; bütün

---

⁶ **Özbek/Doğan/Bacaksız**, s. 716; **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 608; **Dülger**, s. 319 vd.; **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 168-190.

⁷ **Şenol**, Cem, Teori ve Uygulamada Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı, 2. Baskı, İstanbul 2018, s. 362-373, özellikle s. 368 vd.

⁸ **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 191-196. Ayrıca bkz. **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 607-608.

değerlendirme yasakları için toplu bir kabul veya ret yerine her yasağın temelindeki unsurun ayrı ayrı araştırılmasını önermiştir. Bu tespit önemli bir başlangıç noktasıdır; ancak farklı yasakları sınıflandıran, fiilî nedensellik ile normatif sirayeti ayıran, bağımsız kaynak ile dolanma riskini birlikte değerlendiren ve ispat yükünü belirleyen genel bir karar modeline ihtiyaç devam etmektedir.⁹

Çalışmanın temel tezi, hukuka uygun elde edilen ancak kullanılması yasaklanan bilgilerden türetilen delillerin akıbetinin “koruma amacı temelli normatif sirayet” incelemesiyle belirlenmesi gerektiğidir. İnceleme iki temel soruyu birbirinden ayırır: İlk bilgi sonraki delilin elde edilmesine fiilen neden olmuş mudur? Bu soruya olumlu cevap verilirse, ilk normun koruma amacı sonraki delilin de dışlanması gerektirmekte midir?

Çalışmanın özgün katkısı, koruma amacı düşüncesini ilk kez ileri sürmekten ziyade, öğretide münferit yasaklar bakımından dile getirilen değerlendirmeleri ortak ve denetlenebilir bir karar modelinde birleştirmesidir. Bu çerçevede çalışma, hukuka uygun elde edilen fakat kullanımı yasaklanan bilgiden türeyen deliller bakımından fiilî türevlik ile normatif sirayeti ayırmakta; dolanma ve işlevsel eşdeğerliği, bağımsız kaynak ve somut alternatif araştırma güzergâhıyla birlikte değerlendirmekte; ayrıca iddia ve ispat yükünün paylaşılması ile çelişmeli inceleme ve gerekçelendirme yükümlülüğünü modelin unsurları hâline getirmektedir. Böylece öneri, soyut bir koruma amacı çağrısından farklı olarak somut olayda aşamalı biçimde uygulanabilecek ve kanun yolu denetimine elverişli bir test sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışma, normatif-dogmatik hukuk araştırması yöntemini esas almakta ve karşılaştırmalı hukuk ile içtihat incelemesinden yardımcı yöntemler olarak yararlanmaktadır. Öncelikle Türk pozitif hukukundaki delil elde etme, değerlendirme ve amaçla sınırlı kullanım yasaklarının lafzı, sistematik konumu ve koruma amacı incelenmekte; ardından Amerikan, Alman ve İsviçre hukukundaki türev delil yaklaşımları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı, Türk hukukuna doğrudan aktarılacak kurallar olarak değil, bağımsız kaynak, bağın zayıflaması, alternatif keşif ve gerekçelendirme gibi analitik ölçütlerin belirlenmesi amacıyla karşılaştırılmaktadır. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay kararları da pozitif hukuk ile uygulama arasındaki ilişkinin ortaya konulması amacıyla değerlendirilmektedir. Bu yöntem sonucunda elde edilen

⁹ **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 192-197. Yazarın uzlaştırma ve müdafisiz kolluk ifadesi bakımından ulaştığı farklı sonuçlar, koruma amacının belirleyici rolünü özellikle görünür kılmaktadır.

ölçütler, uzlaştırma, müdafisiz kolluk ifadesi, tanıklıktan çekinme, mesleki sır ve amaçla sınırlı koruma tedbirleri üzerinde sınanarak önerilen modelin kapsamı ve sınırları belirlenmektedir.

I. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: DELİL YASAKLARININ TÜRLERİ VE TÜREV DELİL

A. Delil Yasaklarının Üst Kavram Niteliği

Delil yasakları, ceza muhakemesinde bilgi edinme ve bilgiyi kullanma faaliyetlerine getirilen sınırlamaların ortak adıdır. Klasik sınıflandırma delil elde etme ve delil değerlendirme yasakları ayırımına dayanır. Bununla birlikte hukuka uygun elde edilip belirli amaç dışında kullanılamayan bilgiler ile belirli kişilere açıklamada bulunmama hakkı tanıyan ayrıcalıklar, bu ikili şemanın ayrıca ayrıştırılmasını gerektirir.¹⁰

Gökçen ve Çakır'ın aktardığı ayırımı, delilin elde ediliş biçimine ilişkin sınırlamalar “delil elde etme yasakları”, hukuka uygun biçimde elde edilmiş olsa dahi delilin yargılamada ortaya konulup değerlendirilememesine ilişkin sınırlamalar ise “delil değerlendirme yasakları” olarak adlandırılmaktadır. Bu ayırım, hukuka uygun elde edilen fakat kullanımı engellenen bilginin ayrıca ele alınması gerektiğini göstermesi bakımından bu çalışmanın başlangıç noktasıyla örtüşmektedir; ancak amaçla sınırlı kullanım yasakları ve sonradan kullanılan çekinme hakları, klasik ikili ayırımın ötesinde ek bir sınıflandırmayı gerekli kılmaktadır.¹¹

Akbulut da delil değerlendirme yasağının yalnızca delil elde etmeye getirilen sınırlamalara aykırılığın sonucunu belirlemediğini; elde edilmesinde herhangi bir sorun bulunmayan bir delilin değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorununu da kapsadığını belirtmektedir. Bu tespit, elde etmenin hukuka uygunluğu ile yargılamada kullanılabilirliğin birbirinden ayrılabilceğini göstermesi bakımından çalışmanın ele aldığı özel kullanım yasakları açısından önemlidir.¹²

Bu çalışmada dört yapı birbirinden ayrılmaktadır: delil elde etme yasakları; bağımsız delil değerlendirme yasakları; amaçla sınırlı kullanım yasakları; çekinme hakları ve delil ayrıcalıkları. Sınıflandırmanın işlevi

¹⁰ Gödekli, s. 1821-1825; Köse, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 190-193. Ayrıca bkz. Özbek/Doğan/Bacaksız, s. 705-713; Öztürk vd., s. 395-412; Şahin/Göktürk, s. 456; Gökçen/Çakır, s. 2935-2937.

¹¹ Gökçen/Çakır, s. 2935.

¹² Akbulut, Berrin, “Delil Değerlendirme Yasakları”, Fasikül Hukuk Dergisi, C. 2, S. 13, Aralık 2010, s. 6-7.

terminolojik düzenlemeden ibaret değildir. İlk bilginin hangi kategoriye girdiği, türev delilin akıbetinin hangi normatif gerekçeyle ve hangi yoğunlukta inceleneceğini belirler.

B. Delil Elde Etme Yasakları

Delil elde etme yasakları, muhakeme makamlarının bilgi kaynağına yönelmesini veya belirli bir yöntemle bilgi edinmesini yasaklayan kurallardır. Hukuka aykırılık, bilginin hükümde kullanılmasından önce, bilgiye ulaşılmasını sağlayan araştırma veya muhakeme işleminde ortaya çıkar. Yasak sorgu yöntemleri, kanuni koşulları bulunmayan arama ve elkoyma ile yetkisiz iletişimin denetlenmesi bu gruba girer.

CMK m. 148'in ilk üç fıkrası yöntem temelli elde etme yasağının açık örneğidir. Şüpheli veya sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalı; işkence, kötü davranma, yorma, aldatma, cebir, tehdit ve benzeri müdahalelerle beyan elde edilmemelidir. Yasak yöntemle elde edilen ifade, ilgilinin rızası olsa dahi değerlendirilemez.¹³

Klasik türev delil sorunu bu kategoride, devletin hukuka aykırı işlem sayesinde kazandığı araştırma avantajından yararlanıp yararlanamayacağı biçiminde ortaya çıkar. Hukuka aykırı aramada öğrenilen adres üzerine başka bir yerde delil bulunması veya yasak yöntemle alınan beyan sayesinde suç eşyasına ulaşılması buna örnektir.

C. Bağımsız Delil Değerlendirme Yasakları

Bağımsız değerlendirme yasağında bilgiye ulaşılmasını sağlayan işlem baştan hukuka aykırı değildir. Bilgi, kanuna uygun bir muhakeme işlemi veya tarafların özgür iradeleriyle katıldıkları bir süreç sonucunda öğrenilmiş olabilir. Buna rağmen kanun koyucu, bilginin yargılamada kullanılmasını özel bir nedenle engeller.

Benzer biçimde Yenisey/Nuhoğlu'nun güncel sistematığında “hukuka uygun olarak elde edilen delilin, başka bir davada kullanılamaması” hukuka aykırı elde etme sorunundan ayrı bir başlık altında incelenmektedir. Bu yaklaşım, elde etmenin hukuka uygunluğu ile sonraki kullanımın hukuka uygunluğunun aynı mesele olmadığını açık biçimde görünür kılmaktadır.¹⁴

---

¹³ Ayrıca bkz. Şahin/Göktürk, s. 184-208.

¹⁴ Yenisey/Nuhoğlu, s. 607-608. Eserde “hukuka uygun olarak elde edilen delilin, başka bir davada kullanılamaması” ile “delil yasaklarının uzak etkileri sorunu” birbirini izleyen ayrı başlıklar altında incelenmektedir.

CMK m. 253/20, uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamaların herhangi bir soruştırma, kovuşturma veya davada delil olarak kullanılamayacağını düzenlemektedir. Açıklamaların elde edilmesi hukuka uygundur; yasak, tarafların daha sonra aleyhlerine kullanılma korkusu taşımadan müzakere edebilmesini ve uzlaştırmanın kurumsal işlevini korumaktadır.¹⁵

CMK m. 148/4 ise müdafı hazır bulunmaksızın kolluk tarafından alınan ifadenin hâkim veya mahkeme huzurunda doğrulanmadıkça hükme esas alınamayacağını belirtmektedir. Kanun burada ifadenin elde edilmesini mutlak olarak yasaklamamakta; ispat amacıyla kullanımını sonraki doğrulama koşuluna bağlamaktadır.¹⁶

CMK m. 210/2’de de başlangıçta hukuka uygun biçimde alınmış olabilecek bir tanık beyanı, kişinin duruşmada çekinme hakkını kullanması üzerine okunamaz hâle gelir. Bu örnekler, bağımsız değerlendirme yasaklarının kendi içinde de tek tip olmadığını göstermektedir.¹⁷

D. Amaçla Sınırlı Kullanım Yasakları

Bazı düzenlemeler bilginin elde edilmesini veya bütün muhakemelerde kullanılmasını yasaklamaz; bilgi belirli bir soruşturma, suç veya amaç bakımından hukuka uygun biçimde elde edilir, fakat başka bir amaç için kullanılamaz. Moleküler genetik inceleme sonuçlarının başka amaçla kullanılamaması (CMK m. 80/1), gizli soruşturmacı yoluyla elde edilen kişisel bilgilerin görevlendirmenin konusu dışında kullanılamaması (CMK m. 139/6) ve teknik araçlarla izleme kayıtlarının

---

¹⁵ **Ekici şahin**, Meral/**Yemenici**, Kürşat, “6763 Sayılı Kanunla Yapılan Deđeriklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, C. 13, S. 1, 2018, s. 490-496; **Sarıgöl**, Ali Tanju, “Uzlaştırma Kurumunun Aşıl Topuğu: Müzakerelerin Gizliliği İlkesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 16, S. 63, 2025, s. 145-158. Ayrıca bkz. **şahin/Göktürk**, s. 569-577.

¹⁶ **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 194-195. Ayrıca bkz. **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 617-618; **şahin/Göktürk**, s. 518-521.

¹⁷ **Turhan**, Faruk, “Ceza Muhakemesinde şüpheli veya Sanığın Yakınlarının Tanıklıktan Çekinme Hakkı – Kapsamı, Koşulları ve Sonuçları Hakkında Bir Değerlendirme”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, C. 28, S. 3, 2020, s. 1416-1421. Ayrıca bkz. **şahin/Göktürk**, s. 413-417, 499; **Yenisey/Nuhoğlu**, s. 564-567.

katalog dışındaki suçlarda kullanılamaması (CMK m. 140/4) bu yapının örnekleridir.¹⁸

İletişimin denetlenmesi sırasında tesadüfen elde edilen deliller bakımından CMK m. 138/2 özel bir kullanım rejimi öngörür. Bu düzenlemelerde ilk elde etmenin hukuka uygunluğu ile sonraki kullanımın hukuka uygunluğu birbirinden ayrılır. Bilginin elde edildiği anda kanuna uygun olması, her suç veya muhakeme için kullanılabileceği anlamına gelmez.¹⁹

E. Çekinme Hakları ve Mesleki Ayrıcalıklar

Tanıklıktan çekinme ve mesleki sır temelli ayrıcalıklar, değerlendirme yasağıyla yakın ilişkili olmakla birlikte onunla kendiliğinden özdeş değildir. CMK m. 45 ve 46, belirli kişilere açıklamada bulunup bulunmama konusunda hak tanır. Hakkı hatırlatıldıktan sonra özgür iradesiyle beyanda bulunan kişinin her açıklamasının kendiliğinden kullanılamaz olduğu sonucu yalnızca çekinme hakkının varlığından çıkarılamaz.²⁰

Buna karşılık kanun, çekinme hakkının sonradan kullanılmasına belirli bir değerlendirme sonucu bağlayabilir. CMK m. 210/2, önceki beyanın okunması yoluyla duruşmadaki çekinme iradesinin etkisizleştirilmesini önler. Mesleki sırda da bilginin hangi kişi tarafından, hangi hukuki ilişki içinde ve hangi iradeyle açıklandığı ayrıca belirlenmelidir.

F. Bilgi ile Delil ve Fıılî Türevlik ile Normatif Sirayet Ayrımı

Çalışmanın başlığında “bilgi” kavramının tercih edilmesi bilinçlidir. Muhakeme makamının öğrendiği her içerik, hukuken hükme esas alınabilir delil değildir. Bir içeriğin hükme esas alınabilir delil niteliği kazanabilmesi için CMK m. 217/1-2 çerçevesinde hukuka uygun elde edilmesi, değerlendirme yasağına tabi olmaması, duruşmaya getirilmesi ve tarafların tartışmasına açılması gerekir.²¹

Türev delil, ilk bilgi sayesinde varlığı, yeri, kaynağı veya ispat bakımından önemi öğrenilen ve sonradan ayrı bir araştırma ya da

---

¹⁸ Amaçla sınırlı kullanım yasaklarının delil rejimindeki işlevi hakkında bkz. **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 196-197.

¹⁹ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun güncel metni için bkz. RG. 17.12.2004, S. 25673.

²⁰ **Turhan**, s. 1388-1408.

²¹ Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun No. 5271, RG. 17.12.2004, S. 25673.

muhakeme işlemiyle elde edilen delildir. Kronolojik ardışıklık tek başına yeterli değildir; ilk bilgi sonraki delile ulaşılmasında yönlendirici veya kolaylaştırıcı bir işlev üstlenmelidir.²²

İlk bilgi ile sonraki delil arasında fiilî bağlantının bulunması ile ilk bilgiye ilişkin yasağın sonraki delile uygulanması aynı mesele değildir. Fiilî nedensellik “ilk bilgi olmasaydı bu delile bu araştırma seyri içinde ulaşılır mıydı?” sorusuna; normatif sirayet ise “türev delilin kullanılması ilk normun koruma amacını etkisizleştirir veya yasağı dolanır mı?” sorusuna yanıt aramaktadır.

Salt olmasaydı-olmazdı nedenselliğinin normatif sonuç için yeterli kabul edilmesi, ilk bilgiden sonra yürütülen bütün soruşturmayı sınırsız bir yasak zincirine dönüştürebilir. Buna karşılık fiilî bağ göz ardı edilirse, doğrudan kullanılamayan bilgi yeni ve görünüşte temiz işlemlerin gizli kaynağı hâline gelebilir. Bu nedenle iki aşama birbirini tamamlamalıdır.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA TÜREV DELİLLER

A. Karşılaştırmalı İncelemenin İşlevi

Türev deliller farklı hukuk sistemlerinde aynı anayasal ve kurumsal temeller üzerinden ele alınmamaktadır. Amerikan hukukunda öğretinin önemli bir işlevi kolluğu anayasal ihlallerden caydırmak iken, Alman hukukunda açık kanuni yasakların dışında değerlendirme yasağının kapsamı ihlal edilen normun amacı ve somut olayın özellikleriyle ilişkilendirilmektedir. İsviçre, türev delili kanunla düzenlemiş; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise ulusal kabul edilebilirlik kuralı koymaktan çok yargılamanın bütünsel hakkaniyetini denetlemiştir.

Bu farklılıklar yabancı hukuk kurumlarının Türk hukukuna doğrudan aktarılmasına engel oluşturmaktadır. Karşılaştırmalı incelemenin amacı tek bir yabancı çözümü ithal etmek değil; nedensellik, bağımsız kaynak, bağın zayıflaması, koruma amacı, ispat yükü ve gerekçelendirme bakımından kullanılabilecek analitik soruları belirlemektir.

B. Amerikan Hukuku: Dışlama Kuralından Türev Delile

ABD Yüksek Mahkemesi, Silverthorne Lumber kararında hukuka aykırı biçimde ele geçirilen belgelerin fiziksel olarak iade edilmesinin yeterli olmadığını; devletin belgelerden öğrendiği içeriği daha sonra görünüşte hukuka uygun bir celp işlemiyle kullanmasının anayasal güvenceyi etkisizleştireceğini kabul etmiştir. Bununla birlikte aynı bilgiye

²² Gödekli, s. 1881-1884; Köse, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 171-176.

gerçekten bağımsız bir kaynaktan ulaşılmasını mümkün görerek bağımsız kaynak düşüncesinin de temelini atmıştır.²³

Nardone kararında hukuka aykırı telefon dinlemelerinin yalnızca doğrudan kayıtlarının değil, bu kayıtların sağladığı yönlendirme avantajının da dışlama kuralının kapsamına girebileceği belirtilmiştir. Mahkeme aynı zamanda ilk hukuka aykırılık ile sonraki delil arasındaki bağıın zayıflayabileceğini kabul ederek türev dışlamanın sınırsız bir tarihsel nedensellik zinciri olmadığını göstermiştir.²⁴

Wong Sun kararı, salt “olmasaydı olmazdı” ilişkisinin dışlama için yeterli olmadığını açık biçimde ortaya koymuştur. İnceleme, sonraki delilin önceki hukuka aykırılığın doğrudan ürünü mü olduğu, yoksa araya giren olaylar ve bağımsız irade açıklamaları nedeniyle ilk aykırılıktan yeterince uzaklaşıp uzaklaşmadığı üzerinde yoğunlaşmıştır.²⁵

Brown v. Illinois kararında hukuka aykırı yakalamanın ardından Miranda haklarının bildirilmesi, sonraki beyanı otomatik olarak arındıran bir işlem sayılmamıştır. Zaman aralığı, araya giren olaylar ve görevlilerin hukuka aykırı davranışının amaçlı veya ağır niteliği birlikte değerlendirilmiştir.²⁶

Murray kararında sonraki aramanın bağımsız sayılabilmesi için yalnızca yeni bir arama kararının bulunması yeterli görülmemiş; arama kararı isteme iradesinin önceki hukuka aykırı girişten etkilenmemesi ve önceki girişte öğrenilen bilgilerin karar merciinin değerlendirmesini belirlememesi aranmıştır.²⁷

Nix v. Williams kararı ise delilin hukuka aykırı işlem gerçekleşmeseydi dahi yürütülmekte olan hukuka uygun araştırma sonucunda kaçınılmaz biçimde bulunacağını gösterilmesi hâlinde kullanılabileceğini kabul etmiştir. Bu yaklaşım, “başka türlü de bulunabilirdi” şeklindeki soyut bir varsayımdan ziyade somut olarak başlamış alternatif araştırma güzergâhına dayanmaktadır.²⁸

Amerikan hukukundaki bağımsız kaynak, bağıın zayıflaması ve kaçınılmaz keşif kavramları, Türk hukukunda kanunda öngörülmüş genel

²³ Silverthorne Lumber Co. v. United States, 251 U.S. 385, 391-392 (1920) (Justia, e.t. 14.07.2026).

²⁴ Nardone v. United States, 308 U.S. 338, 340-341 (1939) (Justia, e.t. 14.07.2026).

²⁵ Wong Sun v. United States, 371 U.S. 471, 487-488 (1963) (Justia, e.t. 14.07.2026).

²⁶ Brown v. Illinois, 422 U.S. 590, 603-604 (1975) (Justia, e.t. 14.07.2026).

²⁷ Murray v. United States, 487 U.S. 533, 542-543 (1988) (Justia, e.t. 14.07.2026).

²⁸ Nix v. Williams, 467 U.S. 431, 444-448 (1984) (Justia, e.t. 14.07.2026).

istisnalar değildir. Çalışma bakımından bu kurumların değeri, ilk bilgiyle sonraki delil arasındaki fiilî ve normatif bağı sınamaya yarayan analitik araçlar olmalarıdır.²⁹

C. Alman Hukuku: Açık Yasak, Uzak Etki ve Normun Amacı

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (Strafprozessordnung, StPO) § 136a, sanığın irade oluşturma ve iradesine uygun davranma özgürlüğünü bozan sorgu yöntemlerini yasaklamakta; bu yöntemlerle elde edilen beyanların ilgilinin rızası bulunsa dahi kullanılamayacağını düzenlemektedir. Buna karşılık Alman hukukunda her usul ihlalinin kendiliğinden bir değerlendirme yasağı ve her yasağın sınırsız uzak etki doğuracağı yönünde genel bir kural bulunmamaktadır.³⁰

Federal Anayasa Mahkemesi 8 Aralık 2005 tarihli kararında, salt nedensellik ilişkisinin sonraki bütün soruşturma sonuçlarının değerlendirme dışı bırakılmasını gerektirmediğini; nedensellik zincirlerinin sınırsız genişleyebileceğini vurgulamıştır. 9 Kasım 2010 tarihli kararında da doğrudan kullanılmayan bilgilerin sonraki tedbirlerdeki etkisinin ayrıca incelenmesi gerektiğini kabul etmiştir.³¹

Federal Yargıtayın 14 Eylül 2010 tarihli kararında, yabancı güvenlik makamlarının kötü muamelesine maruz kalan sanığın daha sonra Alman konsolosluk görevlisine yaptığı açıklamalar değerlendirilmiş; sonraki beyanın kullanılabilirliği, önceki müdahalenin irade üzerindeki etkisinin sürüp sürmediği üzerinden ele alınmıştır. Kararın yöntemi, şeklen yeni bir görüşmenin varlığından çok maddi ve iradi bağımsızlığın araştırılmasını göstermektedir.³²

Alman yaklaşımından çıkarılabilecek temel ders, değerlendirme yasağının kapsamının ihlal edilen veya kullanımı sınırlandıran normun koruma amacıyla ilişkilendirilmesidir. Ancak koruma amacının soyut bırakılması belirsizlik yaratır; hangi menfaatin korunduğu, türev kullanımın bu menfaati nasıl etkilediği ve bağımsızlık iddiasının hangi olgulara dayandığı somutlaştırılmalıdır.

---

²⁹ **Köse**, Metin, “Amerikan Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka Aykırı Delillerin Dışlanması”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 1, 2019, s. 175-192.

³⁰ Alman Ceza Muhakemesi Kanunu (Strafprozessordnung, StPO).

³¹ BVerfG, Beschl. v. 8.12.2005 – 2 BvR 1686/04 (Bundesverfassungsgericht, e.t. 16.08.2026); BVerfG, Beschl. v. 9.11.2010 – 2 BvR 2101/09 (Bundesverfassungsgericht, e.t. 16.08.2026).

³² BGH, Beschl. v. 14.9.2010 – 3 StR 573/09, Rn. 11-13 (Bundesgerichtshof, e.t. 16.08.2026).

D. İsviçre Hukuku: Kanunlaştırılmış Türev Delil Kuralı

İsviçre Ceza Muhakemesi Kanunu (Schweizerische Strafprozessordnung, StPO) m. 141/4, kullanılamayan bir delil başka bir delilin elde edilmesini sağlamışsa sonraki delilin ancak ilk delil olmaksızın da elde edilebilecek olması hâlinde kullanılabileceğini düzenlemektedir. Bu hüküm, StPO m. 141’de kademeli biçimde kurulan hukuka aykırı deliller rejiminin türev delillere ilişkin özel sonucunu oluşturur.³³

İsviçre Federal Mahkemesi, salt teorik bir elde etme ihtimalini yeterli görmemekte; alternatif araştırma yolunun somut ve gerçekçi olup olmadığını incelemektedir. Kanunlaştırılmış model, türevlik sorununu görünür kılması bakımından önemlidir; ancak hukuka uygun elde edilen ve özel bir koruma amacı nedeniyle kullanılamayan her bilgi türünün normatif sırayetini tek başına çözmez.³⁴

E. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi: Bütünsel Hakkaniyet ve Özel Ağırlıktaki Yasaklar

AİHM, delillerin ulusal hukuk bakımından kabul edilebilirliğini kural olarak belirlemez; delilin elde edilme ve kullanılma biçimi de dâhil olmak üzere yargılamanın bütünü itibarıyla adil olup olmadığını inceler. Schenk ve Khan kararlarında hukuka aykırı olduğu ileri sürülen kayıtların kullanılması, savunmanın itiraz imkânı, delilin güvenilirliği ve mahkûmiyetteki ağırlığıyla birlikte değerlendirilmiştir.³⁵

Bu yaklaşım, ulusal hukukta açıkça öngörülen delil yasaklarını etkisizleştiren bir genel kabul kuralı olarak okunamaz. Sözleşme asgari koruma standardıdır; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 38/6 ve CMK’nın açık yasakları derece mahkemeleri bakımından ayrıca bağlayıcıdır.

Jalloh ve Gäfgen kararları, işkence ve kötü muameleyle elde edilen delillerin özel konumunu göstermektedir. AİHM, ihlalin niteliği, delilin türü, mahkûmiyetteki rolü ve yargılamanın bütününe birlikte ele almakla

---

³³ İsviçre Ceza Muhakemesi Kanunu (Schweizerische Strafprozessordnung, StPO).

³⁴ BGE 138 IV 169, E. 3.1 (İsviçre Federal Mahkemesi, e.t. 16.08.2026).

³⁵ Schenk v. Switzerland, App. No. 10862/84, 12.7.1988, § 46 (HUDOC, e.t. 14.07.2026); Khan v. the United Kingdom, App. No. 35394/97, 12.5.2000, §§ 34-40 (HUDOC, e.t. 14.07.2026).

beraber, işkence yasağının mutlak niteliği nedeniyle bu alandaki delil kullanımına çok daha ağır bir normatif değer yüklemektedir.³⁶

F. Karşılaştırmalı Hukuktan Çıkan Ortak Ölçütler

Karşılaştırmalı inceleme sekiz ortak ölçüt ortaya koymaktadır: bunları; türevlik ile kullanılamazlığın ayrılması; şekli değil maddi bağımsızlığın aranması; alternatif keşfin somutlaştırılması; ilk etkinin zaman ve araya giren olaylarla zayıflayıp zayıflamadığının incelenmesi; koruma amacının belirlenmesi; korunan menfaatin ağırlığının gözetilmesi; kamu makamlarının dolanma davranışının değerlendirilmesi; kararın çelişmeli inceleme sonucunda denetlenebilir biçimde gerekçelendirilmesi oluşturmaktadır.

III. TÜRK HUKUKUNDA NORMATİF ÇERÇEVE VE İÇTİHAT

A. Anayasal ve Kanuni Sistem

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 38/6, “Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez” hükmüyle kanuna aykırı elde edilmiş bulguya kategorik bir sınır koyar. CMK m. 206/2-a ortaya konulma talebinin reddini; m. 217/2 yalnızca hukuka uygun elde edilen delille ispatı; m. 230/1-b dosyadaki hukuka aykırı delillerin gerekçede gösterilmesini; m. 289/1-i ise hükmün hukuka aykırı yöntemle elde edilen delile dayanmasını kesin hukuka aykırılık sebebi olarak düzenler.³⁷

Bu hükümler hukuka aykırı delilin yalnızca ispat değerinin azaltılmasını değil, hükmün bilgi temelinden çıkarılmasını öngörür. Bununla birlikte doğrudan yasaklı delilden türeyen deliller ile hukuka uygun elde edilip özel normla kullanımı yasaklanan bilgilerin türev etkisi genel bir kanun hükmüyle düzenlenmemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 38/6’nın lafzı “kanuna aykırı delil elde etme”ye yöneliktir. Uzlaştırma açıklaması veya sonradan okunamaz hâle gelen tanık beyanı bu anlamda kanuna aykırı elde edilmiş bulgu değildir. Bu sebeple özel kullanım yasaklarının türev etkisi, genel hukuka aykırı delil hükümlerinin mekanik genişletilmesiyle değil, özel normun kapsamı ve amacı üzerinden kurulmalıdır.

---

³⁶ Jalloh v. Germany [GC], App. No. 54810/00, 11.7.2006, §§ 94-123 (HUDOC, e.t. 14.07.2026); Gäfgen v. Germany [GC], App. No. 22978/05, 1.6.2010, §§ 162-188 (HUDOC, e.t. 14.07.2026).

³⁷ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, RG. 09.11.1982, S. 17863 mükerrer; Ceza Muhakemesi Kanunu, Kanun No. 5271, RG. 17.12.2004, S. 25673.

Öğretide hukuka aykırı deliller bakımından dahi değerlendirmenin mutlaklığı konusunda yeknesaklık bulunmaması, özel kullanım yasaklarının türev etkisinin tek bir genel formülle çözülemeyeceğini ayrıca göstermektedir. Yakın tarihli bir tasnifte, mutlak ve nispi değerlendirme yasağı ayırımını kabul eden, reddeden ve karma yaklaşımlar ayrı ayrı ortaya konulmuştur. Bu görüş çeşitliliği, türev etki bakımından normun lafzı kadar koruma amacının ve somut kullanım biçiminin de açıklanmasını gerekli kılmaktadır.³⁸

Öğretide Özdemir, Türk ceza yargılamasında mutlak ret yaklaşımının benimsendiği kabulünden hareketle, yasak delilden türeyen delillerin de hükme esas alınamayacağını kabul etmekte; bu sonucu Anayasa m. 38/6 ile CMK m. 217/2'nin doğrudan ve dolaylı deliller arasında ayırım yapmamasıyla ilişkilendirmektedir. Yazar aynı zamanda Yargıtay'ın türemiş deliller konusundaki uygulamasının yeknesak olmadığını belirtmektedir. Bu görüş, hukuka aykırı elde edilmiş ilk delilden türeyen deliller bakımından kategorik bir dışlama tezini güçlendirse de, ilk bilginin hukuka uygun elde edildiği fakat özel bir normla kullanımının sınırlandığı hâllerde normatif sirayetin kapsamını tek başına belirlememektedir.³⁹

B. Anayasa Mahkemesinin Hukuka Aykırı Delil Yaklaşımı

Anayasa Mahkemesi, hukuka aykırı delilin mahkûmiyette kullanılmasına ilişkin şikâyetleri hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelemekte; derece mahkemesinin yerine geçerek her delilin kanuna uygunluğunu baştan belirleyen bir temyiz mercii olmadığını vurgulamaktadır. Orhan Kılıç kararında kanuni temeli bulunmayan konut aramasından elde edilen ve mahkûmiyetin belirleyici dayanağı olan delillerin kullanılmasını ihlal olarak değerlendirmiştir.⁴⁰

Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz kararında da hukuka aykırı arama sonucu elde edilen belirleyici deliller ile bu yöndeki itirazların derece

---

³⁸ **Egemenoglu**, s. 103-105. Yazar, Centel/Zafer, Yenisey/Nuhoğlu, Özbek/Doğan/Bacaksız ve Öztürk vd. dahil öğretilerdeki farklı yaklaşımları tasnif etmektedir.

³⁹ **Özdemir**, Sema Nur, “İçtihatlar Işığında Ceza Muhakemesinde Yasak Delil Kavramı ve Kapsamı”, Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, 2025, s. 64-67.

⁴⁰ AYM, Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1.2.2018, §§ 42-56 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).

mahkemelerince karşılanmaması birlikte değerlendirilmiş ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.⁴¹

Hacı Karabulut (2) kararında Mahkeme yaklaşımını daha sistematik bir çerçevede açıklamıştır: Önce delilin kanuni temel olmaksızın veya hukuka aykırı yöntemle elde edildiğinin ilk bakışta anlaşılır olup olmadığı; sonra delilin tek veya belirleyici delil olup olmadığı; son olarak delilin kullanımının yargılamanın bütününe hakkaniyetsiz hâle getirip getirmediği incelenmektedir.⁴²

Bu üç aşamalı test, bireysel başvuruda anayasal ihlal denetimine ilişkindir. Derece mahkemelerinin CMK m. 206 ve 217 uyarınca yapması gereken kabul edilebilirlik incelemesiyle özdeşleştirilmemelidir. Hukuka aykırı delilin belirleyici olmaması, onu CMK bakımından hukuka uygun veya tali delil olarak kullanılabilir hâle getirmez.⁴³

C. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 29 Kasım 2005 Tarihli Kararı

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 29 Kasım 2005 tarihli kararı, Türk hukukunda uzak etki tartışmasının en çok anılan fakat dikkatli okunması gereken bir örneğini oluşturmaktadır. Karara konu olayda hâkim kararı ve gecikmede sakınca bulunduğu ilişkin somut gerekçe olmaksızın konutta arama yapılmış; Ceza Genel Kurulu aramayı ve bu aramadan elde edilen maddi bulguları hukuka aykırı kabul etmiştir.⁴⁴

Kararın genel açıklamalarında, hukuka aykırı ifade veya aramadan hareketle başka delillere ulaşılması hâlinde türev delillerin de kullanılamayacağı belirtilmiştir. Buna karşılık çoğunluk görüşünde, somut olayda sanığın sulh ceza hâkimi ve mahkeme huzurunda hakları hatırlatıldıktan sonra verdiği ve aşamalar boyunca sürdürdüğü ikrarı özgür ve samimi kabul ederek mahkûmiyeti korumuştur. Böylece kararın genel

---

⁴¹ AYM, Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz [2. B.], B. No: 2019/21704, 20.9.2023, §§ 93-100 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).

⁴² AYM, Hacı Karabulut (2) [GK], B. No: 2020/27959, 20.3.2025, §§ 63-71 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).

⁴³ **Uzgel**, Gökçen, “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi”, Ankara Barosu Dergisi, C. 80, S. 1, 2022, s. 122-131.

⁴⁴ Yargıtay CGK, E. 2005/7-144, K. 2005/150, T. 29.11.2005 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).

uzak etki formülüyle somut sonuca uyguladığı bağımsız irade değerlendirmesi arasında açık bir gerilim doğmuştur.⁴⁵

Karar, uzak etkinin Türk hukukunda mutlak ve koşulsuz biçimde kabul edildiğinin kanıtı olarak kullanılamaz. Daha doğru okuma, kararı ilk hukuka aykırılık ile sonraki özgür irade açıklaması arasındaki bağın nasıl belirleneceği konusunda çoğunluk ve karşıoyların farklılaştığı bir örnek olarak görmektir. Önerilen test de tam olarak bu bağ, salt yeni bir tutanak veya yeni bir makamın varlığına indirgmeden incelemeyi gerektirmektedir.

D. Pozitif Hukuktaki Boşluk

Türk hukukunda doğrudan hukuka aykırı delil bakımından güçlü bir anayasal ve kanuni yapı vardır. Buna karşılık bağımsız kaynak, bağın zayıflaması, alternatif keşif, koruma amacı, dolanma ve ispat yükünü birlikte düzenleyen bir türev delil hükmü bulunmamaktadır. Hukuka uygun elde edilen ancak özel normla kullanımı yasaklanan bilgiler bakımından boşluk daha da belirgindir.

Mevzuat doğrudan kullanım yasaklarını düzenlemekte; fakat bu bilgilerin araştırmanın yönlendirilmesinde kullanılıp kullanılamayacağını ve bu yolla ulaşılan delillerin akıbetini açıklamamaktadır. Bu nedenle genel hukuka aykırı delil öğretisini bütün özel yasaklara otomatik olarak genişletmeyen, fakat özel yasakların dolanılmasını da önleyen ayrı bir normatif modele ihtiyaç vardır.

IV. KORUMA AMACI TEMELLİ NORMATİF SİRASET TESTİ

A. Modelin Hukuki Niteliği ve Uygulama Alanı

Önerilen model, pozitif hukukta açıkça düzenlenmiş yeni bir istisna veya yasak değildir. Kanunda mevcut kullanım yasaklarının türev delile kadar uzanıp uzanmadığını belirlemeye yarayan bir yorum ve karar modelidir. Mahkemeye kanunun doğrudan kullanılamaz saydığı delili menfaat dengesiyle kabul etme yetkisi vermediği gibi, koruma amacıyla ilgisi kalmamış her delili otomatik olarak dışlama yetkisi de vermez.

Test birbirini izleyen aşamalardan oluşur. İlk bilgiyle sonraki delil arasında gerçek bir türevlik bulunmadan normatif sirayet incelemesine geçilemez; yalnızca fiilî bağ bulunması da dışlama için yeterli değildir.

---

⁴⁵ Yargıtay CGK, E. 2005/7-144, K. 2005/150, T. 29.11.2005. Karşıoylarda ikrarın hukuka aykırı arama sonucunda ele geçirilen bulguların etkisi altında verildiği savunulmuştur (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).

Her aşama somut olgulara dayanmalı ve mahkemenin gerekçesinde görünür olmalıdır.

B. Birinci Aşama: İlk Normun Hukuki Niteliği

Mahkeme önce ilk bilginin hangi nedenle kullanılmadığını belirlemelidir: Hukuka aykırı elde etme yasağı mı; bağımsız değerlendirme yasağı mı; amaçla sınırlı kullanım yasağı mı; çekinme hakkı mı; yoksa kullanımı sonraki bir koşula bağlayan kural mı? Normun yasakladığı davranış açıkça tanımlanmadan türev etki kurulamaz.

C. İkinci Aşama: Korunan Menfaatin Somutlaştırılması

İlk norm belirlendikten sonra koruduğu menfaat somutlaştırılmalıdır. CMK m. 253/20 uzlaştırmada serbest konuşma ve kurumsal güveni; m. 148/4 savunma hakkı ile kolluk ifadesinin yargısal doğrulamasını; m. 210/2 çekinme hakkının önceki beyan okunarak dolanılmamasını; m. 138 ve 140 ise ağır koruma tedbirlerinin katalog ve amaç sınırlarını korur.

Koruma amacı, “savunma hakkı” veya “özel hayat” gibi genel etiketlerle bırakılmamalıdır. Türev delilin kullanılması hâlinde normun güvence altına aldığı davranış alanının, güven ilişkisinin veya yetki sınırının nasıl zarar göreceği açıklanmalıdır.⁴⁶

D. Üçüncü Aşama: Fiilî Türevlik

Fiilî türevlikte temel karşı-olgusal soru şudur: İlk bilgi hiç öğrenilmemiş olsaydı soruşturma makamları sonraki delile aynı araştırma süreci içinde, aynı zamanda ve aynı yöntemle ulaşabilecek miydi? Bu soru kuramsal olanağı değil, somut soruşturmanın gerçek bilgi akışını araştırır.

İlk bilginin öğrenilme zamanı, sonraki işlemin başlatılma zamanı, bilginin hangi birimlere aktarıldığı, tedbir talebinin dayanakları ve yeni delil kaynağının nasıl belirlendiği birlikte incelenmelidir. Kronolojik ardışıklık tek başına türevlik oluşturmadağı gibi, dosyada yeni bir karar bulunması da bağı kendiliğinden kesmez.

E. Dördüncü Aşama: Dolanma ve İşlevsel Eşdeğerlik

Testin merkezinde, türev delilin kullanılmasının doğrudan yasağı işlevsiz bırakıp bırakmadığı yer almaktadır. Yasaklı bilginin içeriğinin başka bir tanık, tutanak, uzman görüşü veya yeniden alınmış görünüşte bağımsız beyan üzerinden yargılamaya taşınması, biçimsel olarak farklı fakat işlevsel olarak eşdeğer bir delil yaratabilir.

---

⁴⁶ Köse, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 192-197.

Dolanma yalnızca görevlilerin açık kötü niyetiyle sınırlı değildir. Objektif olarak bakıldığında türev kullanım, kanunun doğrudan yasakladığı ispat işlevini yeniden gerçekleştiriyorsa normatif sirayet güçlüdür. Buna karşılık dış dünyada önceden var olan ve ilk bilgiyle aynı içeriği yeniden üretmeyen maddi bulguda ayrıca bağımsızlık ve korunan menfaat analizi yapılmalıdır.

F. Beşinci Aşama: Delilin Niteliği ve Bağın Yoğunluğu

Türev deliller üç grupta ele alınabilir. İlk grupta yasaklı içeriği doğrudan yeniden üreten deliller bulunur; bunlarda sirayet kuralı olarak güçlüdür. İkinci grupta ilk bilgi sayesinde bulunan yeni tanık veya sonraki beyan gibi insan iradesine bağlı deliller vardır; bağımsız irade ve yönlendirme etkisi incelenmelidir. Üçüncü grupta suç eşyası, biyolojik iz, kamera kaydı veya önceden oluşmuş dijital belge gibi dış dünyada var olan maddi deliller yer almaktadır; maddi nitelik tek başına arındırıcı değildir.

G. Altıncı Aşama: Bağımsız Kaynak

Bağımsızlık hem bilgi kaynağı hem karar alma süreci bakımından bulunmalıdır. Yasaklı bilgi çıkarıldığında arama veya elkoyma için yeterli şüphe kalmıyorsa, son işlemin yetkili hâkim kararına dayanması tek başına bağımsızlık sağlamaz. Karar talebinin yasaklı bilgi olmaksızın da yapılacak olması ve kararın maddi temelini bağımsız verilerle oluşması gerekmektedir.

H. Yedinci Aşama: Alternatif Araştırma Güzergâhı

Türk hukukunda Amerikan hukukundaki biçimiyle kanuni bir “kaçınılmaz keşif” istisnası yoktur. Bununla birlikte delilin yasaklı bilgi olmaksızın da somut olarak yürüyen hukuka uygun bir araştırma sonucunda elde edileceği, fiilî türevlik ve bağımsızlık değerlendirmesinde dikkate alınabilir. Soyut “zaten bulunurdu” iddiası yeterli değildir; alternatif güzergâhın önceden başlamış, belgelenmiş ve delile ulaşmaya elverişli olması gerekir.

I. Sekizinci Aşama: Kamu Makamlarının Davranışı

Kamu makamlarının bilginin doğrudan kullanılamayacağını bilmelerine rağmen onu özellikle yeni delil bulmak için kullanmaları, bilgi kaynağını tedbir talebinde gizlemeleri veya sonradan görünüşte bağımsız işlem üretmeleri sirayet lehine güçlü göstergelerdir. Bununla birlikte kötü niyet zorunlu koşul değildir; normun objektif koruma amacı görevlinin niyetinden bağımsız olarak da zarar görebilmektedir.

J. Dokuzuncu Aşama: İddia ve İspat Yükü

Savunma, ilk kullanılamaz bilgiyi ve bu bilgiyle sonraki delil arasındaki bağlantıyı makul gösteren somut olguları ortaya koymalıdır. Zaman yakınlığı, aynı görevlilerin sürece katılması, delilin yerinin yalnızca ilk bilgide açıklanması veya yeni tedbirin hemen bu bilgiden sonra uygulanması başlangıç yükünü karşılayabilir.

Makul bağlantı gösterildikten sonra delilin gerçek kaynağı, araştırmanın ne zaman ve hangi bilgi üzerine başlatıldığı ve yasaklı bilgi çıkarıldığında da tedbir koşullarının olduğu iddia makamınca açıklanmalıdır. Bilgi akışı kamu makamlarının hâkimiyet alanında bulunduğundan bütün ispat yükünün savunmaya bırakılması etkili itiraz olanağını ortadan kaldırmaktadır.⁴⁷

K. Onuncu Aşama: Çelişmeli İnceleme ve Gerekçelendirme

Mahkeme delilin elde edilmesine ilişkin tutanakları, tedbir talep ve kararlarını, bilgi aktarımını, zaman çizelgesini ve bağımsız kaynak olarak gösterilen kayıtları tarafların katılımıyla incelemelidir. Kararda ilk norm, korunan menfaat, fiilî bağ, bağımsız kaynak, dolanma iddiası ve savunmanın itirazları ayrı ayrı karşılanmalıdır.

Türev delilin dışlanması hâlinde de yalnızca “zehirli ağacın meyvesi” metaforuna dayanmak yeterli değildir. Mahkeme, koruma amacının sonraki delile neden uzandığını ve delilin kullanılmasının yasağı nasıl etkisizleştireceğini açıklamalıdır.

L. Testin Sonuç Formülü

Test dört sonuca yol açabilir. Birincisi, fiilî türevlik yoksa sirayet sorunu doğmaz. İkincisi, fiilî bağ bulunmakla birlikte türev kullanım koruma amacını zedelemiyor ve dolanma oluşturmuyorsa delil kullanılabilir. Üçüncüsü, fiilî bağ ile normatif dolanma birlikteyse delil dışlanır. Dördüncüsü, savunma makul bağlantı göstermesine rağmen iddia makamı bağımsızlığı açıklayamıyorsa belirsizlik, bilgi akışını kontrol eden makam lehine yorumlanmamalıdır.

V. TESTİN ÖZEL YASAK TÜRLERİNE UYGULANMASI

A. Uzlaştırma Müzakereleri

Uzlaştırma açıklamalarının CMK m. 253/20 uyarınca kullanılamamasının temelinde, tarafların sonraki yargılamada aleyhlerine

---

⁴⁷ Nardone, 308 U.S. 338, 341; karşılaştırmalı ispat yükü tartışması için Köse, Amerikan Ceza Muhakemesi, s. 185-187 (Justia, e.t. 14.07.2026).

kullanılma korkusu olmadan görüşebilmesi ve kurumun serbest müzakereye dayalı işlevinin korunması vardır. Bu nedenle yasak, yalnızca tutanağın mahkemede okunmasını engelleyen dar bir biçim kuralı olarak yorumlanamaz.⁴⁸

Uzlaştırma görüşmesindeki açıklamanın uzlaştırmacı veya başka katılımcı tarafından tanık sıfatıyla anlatılması, yasaklı içeriğin işlevsel eşdeğeridir ve değerlendirme dışı bırakılmalıdır. Aynı şekilde açıklama başka bir tutanağa aktarılabilir veya “ihbar” görünümü verilerek dosyaya taşınmaz.

Açıklama sayesinde suç eşyası, kamera kaydı, banka hesabı veya yeni tanık bulunmuşsa daha güçlü bir sorun doğar. Köse, açıklama sayesinde işaret edilen delilin de dışlanması gerektiğini; ancak aynı delile müzakerelerden bağımsız başka bir kaynaktan ulaşılmışsa bağın kopacağını kabul etmektedir.⁴⁹

Bu görüş çalışmanın modeliyle büyük ölçüde uyumludur. Uzlaştırma bilgisinin soruşturma makamlarına aktarılması ve doğrudan araştırma pusulası yapılması hâlinde güçlü bir normatif sirayet karinesi bulunmalıdır. Aksi sonuç, taraflara “sözünüz doğrudan kullanılmayacak, fakat söylediğiniz her şey aleyhinize delil üretmekte serbestçe kullanılacaktır” mesajı verir ve müzakere güvenini ortadan kaldırır.

Buna karşılık delilin uzlaştırma açıklamasından önce başlamış veya ondan tamamen bağımsız bir araştırma yoluyla elde edildiği somut biçimde gösterilirse sirayet reddedilebilir. Bağımsızlık yalnızca delilin dış dünyada var olmasına değil, soruşturma kararının ve bilgi güzergâhının gerçekten ayrı olmasına dayanmalıdır.

B. Müdafisiz Kolluk İfadesi

CMK m. 148/4, müdafisiz kolluk ifadesini mutlak biçimde elde edilmesi yasak bilgi saymaz; hâkim veya mahkeme huzurunda doğrulanmadıkça hükme esas alınmasını yasaklar. Bu sebeple uzlaştırmadaki kadar geniş ve kural olarak güçlü bir türev dışlama doğrudan hükmün lafzından çıkarılamaz.

Köse, bu düzenlemenin altında yatan amacın kolluk ifadesinin güvenilirliğini ve özgür iradeyi güvenceye almak olduğunu; ifade hukuka aykırı biçimde alınmamışsa ondan hareketle bulunan ikincil delillere

---

⁴⁸ **Ekici Şahin/Yemenici**, s. 490-496; **Sarıgül**, s. 145-158.

⁴⁹ **Köse**, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 193-194.

zehirli ağacın meyvesi öğretisinin uygulanmasının yasağın amacını aşacağını savunmaktadır.⁵⁰

Bu çalışma, kural olarak bu sınırlı yaklaşıma katılmakla birlikte bilinçli dolanma hâlleri için bir istisna önermektedir. Kolluk, zorunlu müdafilik şartlarını veya açık müdafî talebini bertaraf ederek hükümde kullanamayacağı ifadeyi yalnızca maddi delil bulmak amacıyla almışsa, savunma hakkı biçimsel hâle gelir. Böyle bir durumda normatif sirayet, CMK m. 148/4'ün tek başına lafzından değil, müdafî yardımının etkili korunması ve yasağın dolanılmaması gereğinden doğar.

İfadenin içeriğini kolluk görevlisinin tanıklığı veya başka bir tutanakla yeniden üretmek her durumda yasaktır. Maddi deliller bakımından ise müdafî hakkının ihlal edilip edilmediği, ifadenin özgür iradeye dayanıp dayanmadığı, delilin münhasıran bu bilgiyle bulunup bulunmadığı ve bağımsız kaynağın varlığı birlikte değerlendirilmelidir.

Sonraki hâkim veya mahkeme beyanı da salt yeni makam önünde verildiği için otomatik olarak bağımsız sayılmamalıdır. Sanığa müdafî yardımı sağlanmış, susma hakkı etkili biçimde hatırlatılmış ve önceki beyanın veya onun ürünü delillerin baskısı ortadan kalkmışsa bağımsızlaşma mümkündür; aksi hâlde ilk etkinin sürdüğü kabul edilebilir.

C. Tanıklıktan Çekinme

CMK m. 210/2 uyarınca duruşmada tanıklıktan çekinen kişinin önceki ifade tutanağının okunamaması, çekinme hakkının önceki beyan yoluyla dolanılmasını önler. Bu nedenle önceki beyanın içeriğini beyanı alan görevlinin tanıklığıyla veya başka bir tutanakla mahkemeye taşımak işlevsel eşdeğerlik oluşturur ve yasaktır.⁵¹

Buna karşılık kişinin soruşturma aşamasında çekinme hakkı hatırlatıldıktan sonra özgür iradesiyle verdiği beyan sayesinde bulunmuş maddi delillerin, sonradan duruşmada çekinmesi nedeniyle otomatik olarak yasaklanması isabetli değildir. Sonradan kullanılan hak, geçmişte hukuka uygun yürütülen bütün araştırma işlemlerini geriye etkili olarak sakatlamaz.

Çekinme hakkı hatırlatılmadan veya baskı altında alınan beyan ile mesleki sır gibi daha güçlü kurumsal güven alanlarında sonuç farklılaşabilir. Bu durumda yalnızca sonradan doğan okuma yasağı değil,

⁵⁰ Köse, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 194-195.

⁵¹ Turhan, s. 1416-1421.

ilk bilgi edinme sürecindeki usul güvencesinin veya güven ilişkisinin ihlali de söz konusudur.

D. Mesleki Sır ve Savunma İlişkisi

CMK m. 46'daki mesleki çekinme rejimi, avukat, hekim ve diğer meslek mensuplarının öğrendikleri bilgileri açıklamaya zorlanmamasını sağlar. Meslek mensubunun hukuka aykırı biçimde konuşturulması ve bu bilgi sayesinde başka delillere ulaşılması, yalnızca kişisel çekinme tercihini değil, mesleki güven ilişkisinin kurumsal işlevini de etkileyebilir.

Özellikle avukat-müvekkil iletişiminde normatif sirayet daha güçlü değerlendirilmelidir. Sır kapsamındaki bilginin zorla açıklattırılması ve soruşturma pusulasına dönüştürülmesi, savunma hakkını ve kişilerin avukata tam bilgi verebilme güvenliğini zedeler. Delilin bağımsız kaynaktan elde edildiği iddiası bu alanda sıkı biçimde ispatlanmalıdır.

Aynı belgenin bankadan, ticari kayıttan veya sır ilişkisi dışındaki bağımsız bir kişiden elde edilmesi hâlinde sırf avukatın da belgeyi biliyor olması delili yasaklı hâle getirmez. Belirleyici olan, devletin korunan mesleki iletişim kanalını araçsallaştırıp araçsallaştırmadığıdır.

E. Amaçla Sınırlı Koruma Tedbirleri

İletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı ve teknik araçlarla izleme gibi tedbirler, özel hayata ağır müdahale niteliği nedeniyle suç ve amaç bakımından sınırlandırılmıştır. Bu sınırlar yalnızca kaydın mahkemede doğrudan kullanılmasını değil, devletin istisnai bilgi toplama yetkisinin genel gözetim yetkisine dönüşmemesini korur.

CMK m. 138/2 kapsamında, iletişimin denetlenmesi sırasında katalog dışı bir suça ilişkin bilgi öğrenilip bu bilgi yeni arama veya soruşturmanın münhasır başlangıç noktası yapılırsa, yeni işlemin şeklen hukuka uygun olması katalog sınırlamasını kurtarmaz. Yasak bilgi çıkarıldığında başlangıç şüphesi ve tedbir koşulları kalmıyorsa türev delilin kullanılması normu dolanılmış olmaktadır.⁵²

Teknik araçlarla izleme bakımından CMK m. 140/4, elde edilen delillerin yalnızca maddede sayılan suçlarla ilgili soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılabileceğini açıkça belirtir. Gizli soruşturmacıda CMK m. 139/6, görevlendirmenin konusu dışında kullanımı ve suçla bağlantısı olmayan kişisel bilgilerin saklanması sınırlar. Bu hükümlerin

---

⁵² Amaç sınırlamasının delil rejimindeki işlevi hakkında Köse, Delil Değerlendirme Yasakları, s. 196-197.

---

dolaylı araştırma kullanımıyla aşılması kanuni yetki rejimini etkisizleştirmektedir.

Bağımsız bir ihbar, önceden mevcut soruşturma veya yasak bilgiden önce elde edilmiş deliller yeni tedbir için yeterliyse bağlantı kesilebilir. İddia makamı bağımsız bilginin zamanını, kaynağını ve yasak bilgi çıkarıldığında tedbirin yine de uygulanabileceğini somut dosya kayıtlarıyla göstermelidir.

SONUÇ VE DE LEGE FERENDA ÖNERİ

Hukuka uygun elde edilen ancak kullanılması yasaklanan bilgilerden türetilen deliller, Türk ceza muhakemesi hukukunun genel hukuka aykırı delil yasağı ile özel değerlendirme kuralları arasındaki en belirsiz alanlarından birisini oluşturmaktadır. Belirsizliğin kaynağı, ilk bilgiye ulaşılmasında hukuka aykırılık bulunmaması; buna karşılık türev kullanıma sınırsız izin verilmesinin kanuni yasağı etkisizleştirme tehlikesidir.

Çalışmanın ilk sonucu, kendiliğinden kabul ve kendiliğinden dışlama yaklaşımlarının ikisinin de yetersiz olduğudur. İlk bilginin kullanılamaması bütün sonraki delilleri kendiliğinden yasaklamaz; sonraki delilin yeni ve şeklen hukuka uygun bir işlem sonucunda elde edilmesi de onu kendiliğinden olarak bağımsızlaştırmaz.

İkinci sonuç, fiilî türevlik ile normatif sirayetin ayrılması gerektiğidir. Fiilî bağ zorunlu başlangıç koşuludur; fakat dışlama, türev delilin kullanılmasıyla korunan menfaatin zedelenmesi veya yasağın dolanılması hâlinde haklılaşır. Normatif sirayet fiziksel bir leke değil, ilgili yasağın etkili uygulanması için yapılan hukuki isnattır.

Üçüncü sonuç, özel yasakların farklılaştırılmasıdır. Uzlaştırmada kurumsal güven nedeniyle güçlü türev koruması; müdafisiz kolluk ifadesinde kural olarak daha sınırlı fakat bilinçli dolanmada güçlenen koruma; tanıklıktan çekinmede önceki beyanın yeniden üretilmesiyle maddi bulgu arasında ayırım; mesleki sırda güven kanalının araçsallaştırılmasına odaklanan koruma; amaçla sınırlı tedbirlerde ise kanuni yetki sınırını koruyan sıkı inceleme gerekir.

Dördüncü sonuç, bağımsız kaynak iddiasının şekli değil maddi olmasıdır. Yeni hâkim kararı, yeni tutanak veya farklı soruşturma birimi tek başına yeterli değildir. Yasaklı bilgi çıkarıldığında araştırma kararı ve kanuni şüphe temeli ayakta kalmalıdır. Alternatif keşif iddiası ise önceden başlamış ve belgelenmiş somut bir araştırma yoluna dayanmalıdır.

Beşinci sonuç, türev delil itirazının usulî boyutudur. Savunma makul bağlantıyı gösterdikten sonra bilgi akışını kontrol eden iddia makamı bağımsızlığı açıklamalı; mahkeme bu hususu çalışmalı biçimde incelemeli ve kanun yolu denetimine elverişli gerekçe kurmalıdır. Türev delilin kabulü kadar dışlanması da somut gerekçe gerektirmektedir.

Türk hukukunda bu çerçeveyi açıklaştırmak üzere CMK'ya genel bir türev delil hükmü eklenmesi düşünülebilir. Hüküm, hukuka aykırı elde

edilen delilden türeyen delil ile hukuka uygun elde edilip özel normla kullanımı yasaklanan bilgidен türeyen delili birbirinden ayırmalıdır.

Öneri: “(1) Hukuka aykırı olarak elde edilen delil sayesinde ulaşılan başka bir delil, ilk delille arasındaki hukuka aykırılık bağlantısı ortadan kalkmadıkça hükme esas alınamaz. (2) Kanun gereğince kullanılması veya belirli bir amaç dışında kullanılması yasaklanan bilgi sayesinde elde edilen delil, kullanım yasağının koruma amacını etkisizleştirecek veya yasağın dolanılmasına yol açacaksa hükme esas alınamaz. (3) Savunmanın makul bir türevlik bağlantısı ortaya koymasından sonra delilin bağımsız ve hukuka uygun bir kaynaktan elde edildiğinin veya ilk bilgi kullanılmaksızın yürütölmekte olan somut araştırma sonucunda elde edileceğinin gösterilmesi Cumhuriyet savcısına aittir. (4) Mahkeme bu hususları tarafların katılımıyla inceler ve ulaştığı sonucu gerekçeli kararında açıkça gösterir.”

Önerilen model, mahkemelere kanunun açıkça yasakladığı bir delili suçun ağırlığı veya maddi gerçeğe katkısı gerekçesiyle kabul etme yetkisi vermez. Aynı şekilde koruma amacıyla ilişkisi kalmamış, gerçekten bağımsız kaynaktan elde edilmiş delilleri de sırf tarihsel ardışıklık nedeniyle dışlamaz. Modelin sınırı, normun lafzı, sistematik konumu ve somut koruma işlevidir.

Sonuç olarak türev delilin akıbeti “ağaç zehirli midir?” biçimindeki metaforik soruyla değil, “türev delilin kullanılması ilgili normun koruma amacını etkisizleştiriyor mu?” sorusuyla belirlenmelidir. Böyle bir yaklaşım, ne kullanım yasaklarını sembolikleştiren sınırsız kabul anlayışına ne de koruma amacıyla ilgisi olmayan delilleri ölçüsüz biçimde dışlayan katı bir nedensellik anlayışına teslim olur.

KAYNAKÇA

- Akbulut**, Berrin: “Delil Değerlendirme Yasakları”, Fasikül Hukuk Dergisi, C. 2, S. 13, Aralık 2010, s. 6-25.
- Birtek**, Fatih: AİHM, Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında Ceza Muhakemesinde Delil ve İspat, 2. Baskı, Ankara 2017.
- Centel**, Nur/**Zafer**, Hamide: Ceza Muhakemesi Hukuku, 23. Baskı, İstanbul 2025.
- Dülger**, Murat Volkan: Ceza Muhakemesi Hukukunda Dışlama Kuralı ve Hukuka Aykırı Delillerin Uzak Etkisi, Ankara 2014.
- Egemenoglu**, Alaaddin: “Hukuka Aykırı Delillerde Mutlak-Nispi ve Maddi-Şekli Hukuka Aykırılık Ayrımının Değerlendirilmesi”, İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 2025, s. 93-120, DOI: 10.58733/imhfd.1617371.
- Ekici Şahin**, Meral/Yemenici, Kürşat: “6763 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler Işığında Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 1, 2018, s. 445-507.
- Gödekli**, Mehmet: “Türk Ceza Muhakemesinde Maddi Gerçeğe Ulaşmanın Ön Koşulu Olarak Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi Yasağı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S. 4, 2016, s. 1815-1924, DOI: 10.1501/Hukfak_0000001848.
- Gökcen**, Ahmet/Çakır, Kerim: “Ceza Muhakemesinde Delil, Delillerin Muhafazası, Toplanması, Değerlendirilmesi ve Delil Yasakları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, Özel Sayı, 2019, s. 2911-2951.
- Köse**, Hamid: “Delil Değerlendirme Yasakları Bakımından Zehirli Ağacın Meyvesi Doktrini”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 13, S. 49, 2022, s. 165-202, DOI: 10.54049/taad.1055720.
- Köse**, Metin: “Amerikan Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka Aykırı Delillerin Dışlanması”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 1, 2019, s. 159-195, DOI: 10.32957/hacettepehdf.496663.
- Özbek**, Veli Özer/Doğan, Koray/Bacaksız, Pınar: Ceza Muhakemesi Hukuku, 18. Baskı, Ankara 2025.
- Özdemir**, Sema Nur: “İçtihatlar Işığında Ceza Muhakemesinde Yasak Delil Kavramı ve Kapsamı”, Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1, 2025, s. 53-68.

- Öztürk,** Bahri/Tezcan, Durmuş/Erdem, Mustafa Ruhan/Alan, Esra/Gezer, Özge Sırma/Saygılar, Yasemin F./Özaydın, Özdem/Tütüncü, Efser Erden/Tok, Mehmet Can: Ceza Muhakemesi Hukuku (Nazari ve Uygulamalı), 18. Baskı, Ankara 2024.
- Sarıgül,** Ali Tanju: “Uzlaştırma Kurumunun Aşıl Topuğu: Müzakerelerin Gizliliği İlkesi”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 16, S. 63, 2025, s. 133-168, DOI: 10.54049/taad.1751108.
- Şahin,** Cumhur/Göktürk, Neslihan: Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Baskı, Ankara 2025.
- Şenol,** Cem: Teori ve Uygulamada Ceza Muhakemesinde Hukuka Aykırı Delillerin Kullanılması ve Değerlendirilmesi Yasağı, 2. Baskı, İstanbul 2018.
- Turhan,** Faruk: “Ceza Muhakemesinde Şüpheli veya Sanığın Yakınlarının Tanıklıktan Çekinme Hakkı – Kapsamı, Koşulları ve Sonuçları Hakkında Bir Değerlendirme”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 28, S. 3, 2020, s. 1383-1427, DOI: 10.15337/suhfd.797214.
- Uzgel,** Gökçen: “Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Hukuka Aykırı Delillerin Değerlendirilmesi”, Ankara Barosu Dergisi, C. 80, S. 1, 2022, s. 107-133, DOI: 10.30915/abd.1118336.
- Yenisey,** Feridun/Nuhoğlu, Ayşe: Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Ankara 2025.
- AYM, Hacı Karabulut (2) [GK], B. No: 2020/27959, 20.3.2025 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).
- AYM, Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz [2. B.], B. No: 2019/21704, 20.9.2023 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).
- AYM, Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1.2.2018 (Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).
- BGE 138 IV 169 (İsviçre Federal Mahkemesi, e.t. 16.08.2026).
- BGH, Beschl. v. 14.9.2010 – 3 StR 573/09 (Bundesgerichtshof, e.t. 16.08.2026).
- Brown v. Illinois, 422 U.S. 590 (1975) (Justia, e.t. 14.07.2026).
- BVerfG, Beschl. v. 8.12.2005 – 2 BvR 1686/04 (Bundesverfassungsgericht, e.t. 16.08.2026).

BVerfG, Beschl. v. 9.11.2010 – 2 BvR 2101/09
(Bundesverfassungsgericht, e.t. 16.08.2026).

Gäfigen v. Germany [GC], App. No. 22978/05, 1.6.2010 (HUDOC, e.t. 14.07.2026).

Jalloh v. Germany [GC], App. No. 54810/00, 11.7.2006 (HUDOC, e.t. 14.07.2026).

Khan v. the United Kingdom, App. No. 35394/97, 12.5.2000 (HUDOC, e.t. 14.07.2026).

Murray v. United States, 487 U.S. 533 (1988) (Justia, e.t. 14.07.2026).

Nardone v. United States, 308 U.S. 338 (1939) (Justia, e.t. 14.07.2026).

Nix v. Williams, 467 U.S. 431 (1984) (Justia, e.t. 14.07.2026).

Schenk v. Switzerland, App. No. 10862/84, 12.7.1988 (HUDOC, e.t. 14.07.2026).

Silverthorne Lumber Co. v. United States, 251 U.S. 385 (1920) (Justia, e.t. 14.07.2026).

Wong Sun v. United States, 371 U.S. 471 (1963) (Justia, e.t. 14.07.2026).

Yargıtay CGK, E. 2005/7-144, K. 2005/150, T. 29.11.2005 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, e.t. 14.07.2026).
